

YEREL BASINA GÖRE DEMOKRAT PARTİ DÖNEMİNDE ELAZIĞ'DA SİYASİ HAYAT (1954-1957)

ACCORDING TO THE LOCAL PRESS POLITICAL LIFE IN ELAZIG DURING
DEMOCRAT PARTY PERIOD (1954-1957)

Emine PANCAR¹
Aydın ÖĞREDİK²

Öz

Bu çalışmada Demokrat Parti döneminde Elazığ'ın 1954-1957 yılları arası siyasi durumu ortaya konmaya çalışılmıştır. Makalede ilk olarak belirtilen yıllarda Elazığ'da yayınlanan gazeteler hakkında bilgiler verilmiş ve gazetelerin siyasi eğilimleri belirlenmeye çalışılmıştır. Bundan sonra Elazığ'daki siyasi partilerin çalışmaları ve kongreleri anlatılmıştır. 1954-57 yerel ve genel seçim süreçlerinde siyasi partilerin faaliyetleri, partiler arası geçişler irdelendikten sonra Elazığ'a yapılan siyasi ziyaretlerden bahsedilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Demokrat Parti, Elazığ, Yerel Basın

Abstract

This study addresses the political life in Elazig during Democrat Party period between 1954-1957 In the article, primarily the details about the newspapers published in Elazig during mentioned years and the political tendencies of these newspapers were tried to be determined. Afterwards, the activities and assemblies of the political parties in Elazig are described. After scrutinizing the activities of the political parties in local and general elections in 1954-57, the changeovers between the parties, the political visits to Elazig have been mentioned.

Key Words: Democrat Party, Elazığ, Local Press.

¹ Yrd. Doç. Dr. Emine PANCAR, Dicle Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, epancar01@gmail.com

² a.ogredik@gmail.com (Geçmişten Geleceğe Harput Sempozyumunda bildiri olarak sunulmuştur).

1. GİRİŞ

1.1. Elazığ'da Yerel Basın

Elazığ'da yerel basın tarihi Osmanlı Devletinin XIX. yüzyılına rastlamaktadır. İlk yerel gazete 7 Ekim 1883 tarihinde yayın hayatına başlayan Mamuratü'l Aziz gazetesi sayılabilmektedir (Özdemir, 1995:746). Bu gazete halkın fikri gelişmelerine katkı sağlarken bir taraftan da devletin politikalarını halka iletmiş için yarı resmi bir devlet gazetesi niteliği taşımıştır. Mamuratü'l Aziz gazetesi dışında Satvet-i Milliye gazetesi (1922), Yeni Mefkure gazetesi (1925) ve Elaziz gazetesi (1929) de Elazığ'da çıkarılan yerel gazeteler arasındadır (Çakmak, 1998:266-271). Cumhuriyetin kuruluşundan sonra özellikle de Demokrat Parti döneminde yerel gazete sayısında önemli artış yaşanmıştır. Demokrat Parti iktidara geldiği ilk dönemde özgür basın ortamının oluşması ve basın mesleğini icra eden insanların özlük haklarının güvence altına alınması konularını içeren bazı yasal düzenlemeler yapmıştır (Şimşek, 2007:54). Bu düzenlemeler sayesinde hem ulusal hem de Elazığ'daki gibi yerel basın daha rahat bir çalışma ortamı bulmuş ve yeni gazetelerin ortaya çıkmasına vesile olmuştur. Elazığ'da bu süreçte çıkan gazetelerin teknik olarak ortak özellikleri günlük olarak çıkmaları, dört sayfa şeklinde basılmaları ve haberlerin büyük kısmını ilk sayfada vermeleridir. Yerel gazeteler hem Elazığ hem de Türkiye ve dünya gündemiyle ilgili haberler vermektedir. Bu süreçte çıkan gazetelerin büyük kısmı gazete sahiplerinin siyasi partilere olan yakınlığına göre bir duruş sergilemişlerdir. Genel anlamda ise gazeteler Demokrat Parti çizgisinde bir yayın politikası izlemişlerdir.

Makalede Demokrat Partinin 1954-1957 yılları arasında Elazığ'da siyasi alanda yaptığı faaliyetlerin ortaya konması amaçlanmıştır. Demokrat Partinin Elazığ'daki yerel teşkilatının çalışmaları, seçim etkinlikleri, seçim sonuçları, halkla olan temas, resmi yetkililerin bölgeye ziyaretleri gibi belirtilen dönemde siyasi hayatın içine giren etkinlikler makaleye konu edilmiştir.

Çalışmada 1954-1957 yıllarının seçilmesinde Elazığ'da Demokrat Partinin ilk yıllarında çıkan gazetelerde eksikler bulunması ve 1954-1957 yıllarında siyasi hayatın daha hareketli olacağı düşüncesi etkili olmuştur. Makalede incelenen yıllarda Elazığ'da çıkarılan beş gazete taranmak suretiyle siyasi hayattaki gelişmeler doğrudan takip edilmeye çalışılmıştır. Temel kaynağın yerel basın olması ve verilen bilgilerin doğru değerlendirilmesi amacıyla istifade edilen gazetelerin genel özellikleri ve siyasi duruşları hakkında da bilgi

verilmeye çalışılmıştır. Konuyla ilgili tetkik eserlerde incelenmek suretiyle çalışma tamamlanmıştır.

1. 2. Elazığ Gazetesi

1950 yılında yayın hayatına başlamış olan gazetenin sahibi Necip Bingöl, başyazarı ise Ömer Sanaç'tır (Ömer Sanaç aynı zamanda Demokrat Parti Elazığ milletvekilidir). Elazığ gazetesi "Günlük Siyasi Demokrat Gazete" sloganıyla yayınlanmıştır. Dört sayfadan oluşan gazetenin ilk sayfasında Elazığ, Türkiye ve dünya ile ilgili önemli haberlere yer verirken ikinci sayfasında küçük yerel haberler ve varsa köşe yazıları bulunmaktadır. Üçüncü ve dördüncü sayfalar ise daha çok ilan ve reklamlardan oluşmaktadır (Elazığ Gazetesi, 4.1.1954:4).

Elazığ gazetesinde yerel haberlerin yanı sıra Türkiye ve dünya gündemiyle ilgili haberlere de bolca yer ayrılmıştır. Elazığ gazetesinde zamanla içeriğinde bazı değişikliklere gidilmiştir. Örneğin 1954 Şubat ayından sonra ikinci sayfada "şehir haberleri" bölümünde Elazığ ile ilgili haberlere yer verilmiştir. Gazetenin birinci sayfasının sağ alt köşesinde "Akşam Keyfi" isimli bir köşede edebi yazılar çıkarken ikinci sayfanın sağ tarafında "Bizim Görüşümüz" isimli köşede ise Hadi Koçdemir siyasi ve güncel konuları içeren yazılar yazmıştır. Mart 1954'ten sonra gazetenin ikinci sayfasında spor bölümü oluşturulmuştur. Haziran 1954'ten sonra gazetenin ikinci ve üçüncü sayfasında hikâye, roman ve şiir bölümü eklenmiştir. Elazığ gazetesi Haziran 1954'ten sonra kitap reklamlarını da vermeye başlamıştır. Reklamı yapılan kitaplar "İntikan Pençesi, Son Çılgılık, 1001 Gece Masalları, Üç Kadının Romanı" gibi aşk romanlarından oluşmuştur (Elazığ Gazetesi, 14.10.1954:4).

Elazığ gazetesinde Ömer Sanaç, Dr. Mütemit Yazıcı, Hadi Koçdemir, Dursun Çolakoğlu, köşe yazarı olarak birçok defa farklı konularda yazılar yazmışlardır. Bu yazıların bir kısmı sağlık konuları içerirken bazıları ise genel kültür ile ilgili yazılardan oluşmaktadır. Bu yazılardan bir tanesinde yıl başı münasebetiyle ilgili "Yılbaşı Eğlenceleri bir Hıristiyan adeti değildir" isimli köşe yazısında Türklerin İslamiyet'ten önce Şaman dinine sahip olduklarını ve bu dinin adetlerinden birinin kışın karlı günlerinde bir ağaç etrafında dönme şeklinde olduğunu anlattıktan sonra son cümle şöyle bitirilmiştir: "*Hey koca Türk hey...kimin sırtını kazısan altından senin kanın çıkar hangi medeniyeti ve hangi adeti kaldırsan yine sen çıkarsın dünyanın efendisi dünyanın sahibi dünyanın babası Türk*" (Elazığ Gazetesi, 1.1.1954:1). Halil İhsan Olsar, gazetede bazı günlerde köşe yazıları yazmıştır. Bu yazılarında Çemişgezek'in tarihinden ve Çemişgezekli olan ünlülerden bahsetmektedir. Gazete bazen

okur mesajlarına da yer vermiştir. Mesela “Elazığlı” rumuzlu bir vatandaş Diyarbakır’a gittiğini orada Turistik Palas isimli otelde kaldığını, otelin konforuna hayran kaldığını bu tür bir otelin Elazığ’a da yakışacağını belirtmiştir. Gazetenin “Günün İçinden” isimli bölümde ise siyasi ve sosyal konulara değinen yazılar çıkmaktadır. Örnek olarak 15 Ocak 1954 tarihinde Sait Arif imzalı çıkan bir yazıda Demokrat Parti hükümetinin üç buçuk yılda 30 yılda yapılabilecek işler yaptığını, büyük başarılar imza attığını belirttikten sonra CHP’nin mallarına el konularak millete iade edildiğini, dolayısıyla bir zümrenin tekelindeki malların halkın istifadesine sunulduğunu, ayrıca DP hükümetinin memurlara belli dönemlerde ödeme yapılması için meclise teklif sunduğunu, bununla memurun refah seviyesini yükseltmeye çalıştığını anlatmıştır. Hadi Koçdemir’in “Elazığ’da Matbuat” isimli köşe yazısında 1950-51 tarihinde Elazığ’da Turan ve Elazığ gazetelerinin olduğunu şu anda ise Uluova ve Gölcük gazetelerinin de yayın hayatına başladıklarını, Gölcük gazetesinin liselilerin gazeteden çok dergi olarak çıkardıkları bir yayın olduğunu, Uluova’nın ise düşünce ve fikir dünyasına katkı sağlayacağını anlatmıştır (Elazığ Gazetesi, 4.1.1954:2; 14.1.1954:1; 15.1.1954:1; 15.2.1954:2-3).

Elazığ gazetesi Demokrat Parti çizgisinde bir yayın politikası izlemiştir. Bu politikayı izlemesinde gazetenin başyazarı olan Ömer Sanaç’ın Demokrat Parti Elazığ milletvekili olmasının payı büyüktür. Gazete Demokrat Parti haberlerine çokça yer verirken aleyhte olan haberlere pek yer vermemiş ve muhalefet partisi olan CHP’nin politikalarını sürekli eleştirmiştir. Örneğin Elazığ gazetesi 25 Şubat 1954 tarihinde CHP’nin Celal Bayar’ın Amerika ziyaretini eleştirmesini “*Muhalefet Partisi Dar Görüşlü Bir Duygunun Zebunu Olmaktadır*” diyerek karşı çıkmıştır. 1954 Mart ayında dört DP vekilinin Ankara’dan Elazığ’a gelmesiyle ilgili 4-5 gün boyunca haberleri manşetten vermiştir. DP’ye katılan şahısların isimleri gazetede haberleştirilmiştir. Haziran 1954 tarihinde gazetenin manşeti “*Genç Demokratlar Heyeti Yarın Ankara’ya Hareket Ediyor*” şeklinde olmuş ve haberin ayrıntısında bu heyetin temaslarının telefonla kendilerine bildirileceği ve daha sonra gazete neşredileceği anlatılmıştır. Nisan 1954 tarihinde Elazığ gazetesinde “*Elazığ’da CHP’den İstifalar Sütunu*” diye bir bölüm ayrılarak günlük olarak istifa edenlerin CHP’deki görevi ve isimleri neşredilmiştir (Elazığ Gazetesi, 25.2.1954:1-3; 6.3.1954:1; 24.6.1954:1; 21.4.1954:1).

1.3. Turan Gazetesi

Turan gazetesi 1 Mayıs 1954 tarihinde yayın hayatına başlamıştır. Turan matbaasında basılan gazetenin imtiyaz sahibi İhsan Turan’dır. Gazete “Günlük Müstakil Siyasi Gazete” sloganıyla yayınlanmıştır. Turan gazetesi dört sayfadan oluşmuştur. İlk iki sayfasında yerel ve

ulusal haberlere yer verirken son iki sayfasında resmi kurum ilanları ve reklamlara yer vermiştir. Turan gazetesinde Nuri Kazancı 1954 yılında gazetenin sağ alt kısmında şiir ve edebi türden köşe yazıları yazmıştır. Turan gazetesinde Mart 1954 seçim arifesinde “*Seçim İbresi*” diye bir köşe yayınlanmıştır. Bu köşede seçmenlerle yapılan mülakatlar yayınlanarak seçimde kime ve neden oy verileceği sorularak cevapları paylaşılmıştır (Turan Gazetesi, 1.1.1954:1; 1.1.1954:1-2-3-4; 27.1.1954:1; 9.3.1954:1). Turan gazetesi Elazığ gazetesine oranla siyasi görüş olarak herhangi bir partiye yakınlığı söz konusu olmamıştır. Gazetede Elazığ’da siyaset yapan bütün partilerin faaliyetlerine yer verilmiştir.

1.4. Uluova Gazetesi

Uluova gazetesi 26 Ocak 1953 tarihinde yayın hayatına başlamıştır. Gazetenin imtiyaz sahipleri Muhsin Parlar ve Şevket Çeçen’dir. Dört sayfadan oluşan gazetenin ilk iki sayfası yerel, ulusal ve dış haberlerden oluşurken son iki sayfasında ise reklam ve ilanlara yer vermiştir. Pazartesi hariç haftanın her günü çıkan gazetede Muhsin Parlar aynı zamanda günlük olarak köşe yazıları yazmaktadır. Gazetenin yayın sloganı “*Günlük Bitaraf Gazete*” şeklindedir. Gazetenin ilk sayfasının sağ alt köşesinde günlük olarak şiirler yayınlanmış ve 1954 tarihinde gazete tarafından şiir yarışması düzenlenmiştir. Gazetenin ikinci sayfasında günlük olarak yayınlanan bir fıkra köşesi bulunmaktadır. 1956 yılı itibariyle gazetenin ikinci sayfasına “*Gençlik Diyor ki*” isimli fikir, sanat ve edebiyat bölümü, üçüncü sayfasına ise bir hikâye bölümü eklenmiş ve günlük olarak hikâyeler neşredilmeye başlanmıştır (Uluova Gazetesi, 22.1.1954:1; 4.1.1954:1-2-3-4; 7.1.1954:1; 8.1.1954:1; 2.1.1954:1; 14.2.1954:1; 7.3.1956:1).

Uluova gazetesinin yayın politikası Demokrat Partiye yakın bir çizgi izlemiştir. Bunu “*Hala Mı DP Bu Şehre Ne Yaptı?*”, “*Demokrat Partinin Elazığ’a Faydalarını Saymak Sırası Gelmiştir*”, “*Kadirşinas Vefakâr Elazığ Halkı Belediye Hizmetlerini Tekrar Demokrat Partiye Verdi*”, “*Muhalefet Telaş İçinde, Umumi Kanaat; D.P’nin Büyük Bir Ekseriyetle Seçimi Kazanacağıdır*”, “*Vatandaşın DP’ye İtimadı Tamdır*” (Uluova Gazetesi, 22.1.1954:1; 10.4.1954:1; 18.11.1955:1; 23.9.1957:1; 28.9.1957:1). gibi DP lehine attığı manşetlerde görmek mümkündür.

1.5. Demokrat Elazığ Gazetesi

Demokrat Elazığ gazetesi 4 Ağustos 1952 tarihinde yayın hayatına girmiştir. Gazetenin sahibi ve yazı işleri müdürü Sadık Erzen’dir. Gazete 1954 yılından itibaren yazı işleri müdürlüğüne A.Şükrü Aykul getirilmiştir. Şükrü Aykul aynı zamanda gazetenin köşe

yazarlığını yapmaktadır. Demokrat Elazığ gazetesi yayına başladığı ilk yıl dört sayfa şeklinde yayınlanırken sonraki yıllarda iki sayfa şeklinde yayınlanmaya başlamıştır (Demokrat Elazığ Gazetesi, 4.8.1952:1; 16.11.1954:1; 8.12.1954:1).

Demokrat Elazığ gazetesinde DP hükümetinin faaliyetlerine, hükümet yetkililerinin konuşmalarına geniş yer ayrılmıştır. Kenan Yalvaç köşe yazılarında Demokrat Partinin faaliyetlerinden övgüyle bahsederken, Sadık Erzen de "köylü efendimizdir" anlayışının bu dönemde uygulamaya konduğunu, köylünün ayağına hizmet götürüldüğünü belirtmiştir. Demokrat Elazığ gazetesi, hükümetin icraatlarını muhalif gazetelerde çıkan haberlere karşı savunmaktan da geri durmamıştır. "*Ulus Gazetesine Cevap*" büyük başlığı altında "*Partinizin Keyfi Hareketleri Yüzünden En İptidai Şekilde Bıraktığınız Demiryollarını Hangi Yüzle Tenkit Ediyorsunuz?*" küçük başlığı verilmiş ve Demokrat Partinin demiryolu icraatlarını öven açıklamalarda bulunulmuştur. Gazetede Demokrat Partinin icraatlarını takdirle anlatan bir çok yazı görmek mümkündür (Demokrat Elazığ Gazetesi, 5.8.1952; 14.8.1952;18.8.1952).

1.6. Yeni Harput Gazetesi

Yeni Harput gazetesi 8 Haziran 1955 tarihinde yayın hayatına başlamıştır. Gazetenin başyazarı Av.Dursun Çolakoğlu'dur. Yeni Harput gazetesi dört sayfadan oluşmaktadır. İlk iki sayfası haberlerden oluşurken son iki sayfası ilan ve reklamlardan oluşmaktadır. Dursun Çolakoğlu günlük olarak gazetenin birinci sayfasında yerel ve siyasi içerikli köşe yazıları yazmaktadır. Gazetenin ikinci sayfasında "*Hikâye*" isimli bir köşe bulunmakta ve günlük olarak farklı hikâyeler çıkmaktadır. Gazete 1955 yılından itibaren bazı yazı dizileri yayınlamıştır. Örneğin Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın hayatı günlerce yayınlanmıştır. Ağustos 1955'ten itibaren "*Harput Tarihine Bir Bakış*" isimli bir yazı dizisi yayınlanarak Harput'un tarihi hakkında bilgilendirme yapılmıştır (Yeni Harput Gazetesi, 8.8.1955:1; 21.8.1955:1; 20.8.1955:1). Yeni Harput gazetesinin sahibi Dursun Çolakoğlu Demokrat Parti belediye encümeni görevini yürütmekteyken Ekim 1956 tarihinde bir çok şahıs ile birlikte DP'den istifa etmiştir. Bu tarihten itibaren Hürriyet Partisine geçen Dursun Çolakoğlu ile birlikte gazetenin siyasi duruşu da Hürriyet Partisi lehine Demokrat Parti aleyhine dönmüştür. Dursun Çolakoğlu daha sonra Hürriyet Partisi Elazığ ikinci başkanı olmuştur (Yeni Harput Gazetesi, 25.9.1957:1).

2. DEMOKRAT PARTİ DÖNEMİNDE ELAZIĞ'DA SİYASİ HAYAT

2.1. Siyasi Parti Faaliyetleri

Demokrat Parti CHP içindeki muhalif milletvekilleri tarafından 7 Ocak 1946 tarihinde kurulmuş olan bir partidir (Şur, 2008:16, Ayrıntılı bilgi için bkz. Koçak, 2012:15-65, Maman (Ed.), 2013:93-100, Ağaoğlu, 2011:55-78). Celal Bayar, Adnan Menderes, Fuat Köprülü ve Refik Koraltan liderliğindeki Demokrat Parti 1946 seçimlerine katılmış ve meclise girmeyi başarmıştır. Dört yıl muhalefet görevi yapan DP 14 Mayıs 1950 yılı seçimlerinde birinci parti olmuş ve seçimleri büyük bir zaferle kazanmıştır. DP bu seçimde meclise 408 vekil ile girerken CHP ancak 69 vekil ile temsil edilebilmiştir (Tangülü, 2012:393; Ahmad, 2010:24-53). Demokrat Parti döneminde Elazığ'da siyasi rekabet genel anlamda Demokrat Parti ile diğer partiler arasındaki geçmiştir. 1950 seçimlerinde Demokrat Parti Elazığ'da Abdullah Demirtaş, Şevki Yazman, Ömer Sanaç, Suphi Ergene ve Hamit Ali Yöney olmak üzere toplam 5 milletvekili çıkarmıştır (Dikilitaş, 2007:542; Elazığ Gazetesi 5.3.1954:2). 1950-1954 döneminde Demokrat Partiye karşı muhalefet görevini Cumhuriyet Halk Partisi yürütürken 1954 yılı itibarıyla iki muhalefet partisi daha siyasete katılmışlardır. Bunlardan ilki 19 Mayıs 1952 yılında Remzi Oğuz Arık tarafından kurulan Türkiye Köylü Partisi'dir (TKP için bkz. Türkiye Köylü Partisi Gaye Prensipleri Tüzük Program Beyanname 1952, Tonga, 2011:140). Bu Parti Elazığ'da 1954 seçimlerine girmişse de yeterli oyu alamamıştır. TKP 1958 yılında Demokrat Partiye karşı CMP ile birleşmiştir (Zürcher, 2005:337). İkinci bir muhalefet partisi olan Cumhuriyetçi Millet Partisi ise 27 Ocak 1954 tarihinde irticai faaliyetlerinden dolayı kapatılan Millet Partisinden sonra Osman Bölükbaşı ve arkadaşları tarafından 10 Şubat 1954'te kurulmuştur (Bulut, 2009:127). CMP'nin Elazığ il teşkilatı 21 Şubat 1954 tarihinde kurularak il başkanlığına Emekli Ağır Ceza Hâkimi Halit Tunçeren getirilmiştir. Elazığ'ın merkez, Maden ve Baskil ilçeleri CMP ilçe teşkilatları ise bir ay sonra Mart ayında kurulmuştur. CMP'nin Elazığ'da kurulmasından 3 ay sonra yani 2 Mayıs 1954 tarihinde genel seçimler yapılmıştır. CMP'nin de katıldığı bu seçimi Demokrat Parti kazanmıştır. Bu seçimde CMP'nin fazla bir varlık gösterememiştir. Bunun nedenleri arasında parti örgütlenmesinin yeni olması ve kendini halka tam tanıtamamasının etkisi olabileceği gibi milliyetçi bir söyleme sahip olmasının halk tarafından kabul görmemiş olma ihtimali de mevcuttur. Elazığ'da CMP'nin kurulmasından bir sene sonra başka bir muhalefet partisi olan Hürriyet Partisi de halkla tanışmış ve yönetime talip olmuştur. 1954 seçimlerinden sonra siyaset sahnesine çıkan Hürriyet Partisi 19 Aralık 1955 tarihinde kurulmuştur (Bozdağ,1975: 54). Feyzi Lütfü Karaosmanoğlu'nun genel başkanı olduğu bu parti Demokrat Parti içindeki 19

muhafif milletvekili tarafından Ankara'da kurulmuştur (Çakmak, 2008:153). Hürriyet Partisi Elazığ il örgütü 22 Aralık 1955 tarihinde kurulmuştur. DP'ye ve CHP'ye karşı ciddi bir rakip olan Hürriyet Partisi 1957 seçimlerinin de belirleyicisi olmuştur (Elazığ Gazetesi, 22.12.1955:1).

Demokrat Parti iktidara geldikten sonra Türkiye genelinde olduğu gibi Elazığ'da da parti örgütlenmesine önem vermiş ve bir sonraki seçime sağlam bir parti yapısıyla girmeyi planlamıştır. Demokrat Partinin merkez kongreleri iki yılda bir toplanıp yeni idari heyetini belirlerken; taşra teşkilatı yani il, ilçe, bucak ve ocak kongreleri ise yılda bir defa toplanmaktadır. Kongreler tam üye sayısının üçte biri ile toplanabilmekte ve seçimler gizli oylama ile yapılmaktadır. Demokrat Parti kongrelerinde önce semt, ocak kongreleri akabinde ilçe ve merkez ilçe kongreleri son olarak da il kongreleri yapılmakta ve süreç tamamlanmaktadır (Açııcı, 2009:59-61). Kongre çalışmalarına öncelik veren Demokrat Parti belde, ilçe ve özellikle il kongrelerine milletvekili ve bakan düzeyinde siyasetçileri getirterek halkın ilgisini artırmayı sağlamış ve bu kongrelerde özellikle halk iradesinin tam olarak yansımına çalışmıştır. Demokrat Parti Elazığ'da köy ve beldelerde halk toplantıları yaparak bir yandan parti icraatlarını anlatmayı diğer taraftan da partiye üye sayısını artırmayı amaçlamıştır. Halkın her kesimine gitmeyi hedefleyen Demokrat Parti, Şubat 1954 tarihinde partinin gençlik teşkilatı olan Elazığ Genç Demokratlar Teşkilatını kurarak genç kitleye ulaşmayı amaçlamıştır (Uluova Gazetesi, 14.2.1954:1). Elazığ milletvekillerinden Ömer Sanaç ve M. Şevki Yazman'ın da katıldığı açılış töreninden kısa bir süre sonra teşkilata 500 kişi üye olmuştur (Elazığ Gazetesi, 15.02.1954:1-3). Demokrat Parti 1955 yılı il kongresini 17 Nisan 1955 tarihinde yapmış ve il başkanlığına eski başkan Oğuz Karazaim seçilmiştir (Elazığ Gazetesi, 18.04.1955:1). CHP ise il kongresini 25 Haziran 1955 tarihinde gerçekleştirmiş ve Hürrem Müftügil tekrar CHP il başkanı olarak seçilmiştir (Uluova Gazetesi, 26.6.1955:1; Turan Gazetesi, 28.6.1955:1; Yeni Harput Gazetesi, 8.6.1955:1). 1956 yılı Temmuz ayında Demokrat Parti genel merkezi tarafından Çoruh Milletvekili Muzaffer Önal, Elazığ'a müfettiş olarak gönderilerek DP il örgütünde incelemelerde bulunmuş ve 8 Temmuz 1956 tarihinde DP il idare heyetinin feshedildiğini açıklamıştır³. DP il örgütünün feshinin

³ Gazetelerde il idare heyetinin neden feshedildiği hakkında bilgi verilmemiş olmakla beraber DP müfettişi Elazığ gazetesine verdiği demeçte şunları söylemiştir: "Parti kademe heyetleri arasında ahenk tesisi, partinin her mücadelede muvaffakiyeti için en esaslî yoldur. Elazığ'da bu yola girmiş bulunuyoruz. Ancak şurasını tasrih etmek isterim ki, Parti Umumi İdare Heyeti tarafından yapılan bu gibi tasarrufların bütün partililer tarafından olduğu gibi kabul edilmesi zaruridir. Bizim için her partilinin büyük bir kıymeti vardır. Ama bu demek değildir ki, Umumi İdare Heyetinin tasarrufları karşısında Parti menfaatinin çiğnenmesi yolundaki hareketler affedilir." Bu açıklamadan İl İdare Heyeti ile Parti Umum İdare Heyeti arasında anlaşmazlığın olduğu anlaşılmaktadır. Elazığ Gazetesi, 09.07.1956:1-3.

ardından yeni idare heyeti kurulmuş ve il başkanlığına Av. Rasim Küçükkel getirilmiştir (Elazığ Gazetesi, 09.07.1956:1-3). Demokrat Parti 1957 kongresini 28 Mart tarihinde Celal Yardımcı ve Mümtaz Tarhan'ın da katıldığı Gölcük sinemasında gerçekleştirilmiştir (Uluova Gazetesi, 29.01.1957:1; Elazığ Gazetesi, 29.03.1957:1). CHP ise 1957 yılı kongresini 16 Haziran'da gerçekleştirilmiştir. Hürrem Müftügil'in tekrar il başkanlığına seçildiği kongreye eski başbakanlardan Şemsettin Günaltay'ın da geleceği belirtilmesine rağmen Günaltay kongreye katılamamıştır (Uluova Gazetesi, 18.06.1957:1; Turan Gazetesi, 11.06.1957:1; 17.06.1957:1).

Demokrat Parti döneminde siyasi partiler arası geçişler fazlaca yaşanmıştır. Bu geçişler genellikle muhalefet partilerinden Demokrat Partiye geçiş şeklinde olmuştur. Partilerden istifalar bireysel olduğu gibi kitlesel olarak da yapılmıştır. Bu istifaların büyük bir kısmı günlük yerel gazetelere yansımıştır. Öyle ki bazı istifa haberleri bizzat istifa eden kişi tarafından gazeteye ilan vermek şeklinde de olmuştur. Örneğin Halit Gülsor isimli şahıs Uluova gazetesine şu şekilde ilan vermiştir:

"Uluova Gazetesi Yazı İşleri Müdürlüğüne

Halk Partisinden ayrılarak Demokrat Partiye geçtim gazetenizle ilanını rica ederim.

Sarikan Köyünden

Halit Gülsor

Not: Haber aldığıma göre bu köyün mevcut 82 seçmeni olduğu gibi Halk Partisinden istifa ederek Demokrat Partiye geçmiştir." (Uluova Gazetesi, 2.1.1954:1).

Bu dönemde partiler arası geçişle ilgili gazetelere yansıyan haberlere göre; Mart 1954 tarihinde Akseki kazasına bağlı Çatlı Çukur köyündeki CHP ocak başkanı ve idare heyetiyle birlikte 38 kişi, CHP İçme bucağı ocak başkanlığından iki kişi, (Elazığ Gazetesi, 13.2.1954:1; 16.2.1954:1; 13.3.1954:2; 8.4.1954:1-2). Nisan ayında Peltek Köyü, Kürdemlik, Dereboğa köyü, Hersenk köyü ve Şuşnaz köyü CHP ocak başkanları, CHP'den istifa ederek DP'ye katılmışlardır (Elazığ Gazetesi, 20.4.1954:1; 22.4.1954:1; 17.4.1954:1; 16.4.1954:1-2; 28.4.1954:1). 1956 yılında Nekerek köyünden 108 kişi, Karakoçan Cebur köyünde 64 kişi CHP'den istifa edip DP geçerken aynı ay içinde Elazığ'ın Sivrice ilçesinden 71 kişi de Demokrat Partiden istifa edip Hürriyet Partisine geçmiştir. Hürriyet Partisine geçen bu şahısların isimleri de Yeni Harput gazetesinde yayınlanmıştır. Yine aynı yıl Kasım ayında Caferi ve Hal köyünden 51 kişi, Keban'ın merkez ve ilçelerinde 74 kişi, Avşan'dan 230 kişi, Sivrice DP ilçe kurulunun tümü, Baskil DP ilçe başkanı, Palu ilçesinden 47 kişi Demokrat

Partiden Hürriyet Partisine geçmişlerdir (Uluova Gazetesi, 4.9.1956:1; Elazığ Gazetesi, 28.11.1956:1; Yeni Harput Gazetesi, 26.11.1956:1; 17.11.1956:1; 28.11.1956:1; 20.11.1956:1; 16.11.1956:1; 29.11.1956:1).

1957 milletvekilleri seçimleri sürecinde partiler arası geçişleri daha da artmıştır. Bu süreçte özellikle Hürriyet Partisi ve CHP'den Demokrat Partiye geçişler görülmüştür. 1957 yılı Şubat ayından başlamak üzere Maden Hürriyet Partisi başkanı Ekrem Ozan ve Karakoçan'ın farklı köylerinden CHP'li 484 kişi Demokrat Parti'ye geçmiştir (Elazığ Gazetesi, 27.2.1957:1; Uluova Gazetesi, 14.2.1957:1; Yeni Harput Gazetesi, 20.3.1957:1; Uluova Gazetesi, 25.5.1957:1). Ağustos ayında Haseli köyünde 165 kişi, Sivrice Carik köyünden 24 kişi, Tilek köyünden 48 kişi Eylül ayında Çorçuk köyünden Hürriyet Partili 46 kişi, Pafikan köyünden CHP'li 42 kişi, Palu'nun Hamil köyünden Hürriyet Partili 135 kişi, Balan köyü Hürriyet Partisi ocak başkanı, Tilk köyünde Hürriyet Partili 67 kişi istifa edip DP'ye geçmiştir (Uluova Gazetesi, 13.8.1957:1; 15.8.1957:1; 6.8.1957:1; Elazığ Gazetesi, 1.10.1957:1; Uluova Gazetesi, 7.9.1957:1; 10.9.1957:1; 14.9.1957:1; 19.9.1957:1; 21.9.1957:1; 2.10.1957:1; 12.10.1957:1). Ekim 1957 tarihinde Palu'nun Abasan köyünden 42 kişi, Buban köyünden 46 kişi, Argat köyünden 75 kişi Tarhana köyünden 162 kişi, (Yeni Harput Gazetesi, 3.10.1957:1; 5.10.1957:1; 11.10.1957:1; 14.10.1957:1; 16.10.1957:1). DP'den istifa edip Hürriyet Partisine geçmiştir.

Demokrat Parti döneminde toplu istifa ve rakip partiye geçme konusu dönemin siyasi havasının yönüne göre değişiklik göstermiştir. Demokrat Partinin ilk dönemlerinde genel anlamda CHP'den Demokrat Partiye geçişler yapılmıştır. Bunun nedeni olarak Demokrat Partinin ilk dönem icraatlarının halka somut olarak yansımalarının sonucu olarak gösterilebilir. Özellikle köylerde Demokrat Partiye toplu olarak geçişlerin temelinde bu dönemde köylere içme suyu, yol, köprü ve okul yapım çalışmalarında gösterilen gayretin bir sonucu olduğunu söylemek mümkündür. Son dönemde muhalefet partilerinden istifa edip Demokrat Partiye geçişlerin nedenlerinden biri ise bu partilerin kendi tabanlarının onayını almadan diğer partilerle birlikte seçime girmeye karar vermiş olmalarıdır. Muhalefet partilerinden istifaların olduğu gibi iktidar partisinden de bir çok istifa gerçekleşmiştir. Özellikle son dönemde istifaların artmasının önemli bir nedeni vatandaşın Demokrat Partinin demokratik çizgisinden ayrıldığını, yeni politikalar üretmediğini, hareket kabiliyetini kaybettiğini ve yeni kurulmuş olan Hürriyet Partisinin Demokrat Partiye karşı önemli bir alternatif olabileceği düşünmesidir. Bu dönemde Demokrat Partiye ve Hürriyet Partisine geçiş ile ilgili fazlaca haber yapılırken CHP'ye geçiş haberlerinin hemen hemen hiç olmaması CHP destekli bir yerel gazetenin

olmamasıyla açıklanabilir. Çünkü mevcut gazetelerin büyük kısmı Demokrat Partiyi desteklerken geri kalanı Hürriyet Partisini desteklemiştir. Gazete sahiplerinin Demokrat Parti ve Hürriyet Partisinin seçim listelerinde aday olarak gösterilmesi de aradaki yakınlığı göstermesi bakımından önemlidir. Partiler arası geçiş 1957 seçimlerinde sonucun Demokrat Parti ve Hürriyet Partisi aleyhine gelişmesine neden olmuştur. Çünkü vatandaş bu iki partiye geçiş yaparken oylar ikiye bölünmüş ve CHP kendi oylarını koruyarak seçimde zaferle çıkmayı başarmıştır.

2.2. Genel ve Yerel Seçim Süreçleri

Türkiye’de 2 Mayıs 1954 tarihinde TBMM genel seçim kararı almıştır. Bu tarihten sonra tüm Türkiye’de olduğu gibi Elazığ’da da seçime yönelik bir hareketlilik başlamıştır. Demokrat Parti 1954 yılında il kongresi yapmayarak mevcut yönetimle seçime girmek kararı almıştır. CHP ise Mart ayında bir ay içinde il ve ilçe kongrelerini yapmayı planlamıştır. Mart ayında CHP genel merkezinden gönderilen bir telgrafla askerlik mesleğinden istifa eden Albay Celal Dora’nın Elazığ’dan milletvekili adayı gösterileceği bildirilmiştir (Turan Gazetesi, 8.2.1954:1; 4.3.1954:1). 1954 Şubat ayında Elazığ gazetesinin manşetinde General Hüsnü Göktuğ’un 1954 seçimlerinde DP saflarında seçime girmesini isteyen bir haber yayınlanmıştır. Habere göre birçok vatandaş Elazığ gazetesinin matbaasına gelerek binlerce imzadan oluşan bir telgrafi Hüsnü Göktuğ’a göndermiş ve DP’ye geçmesini istemişlerdir. General Göktuğ’un DP’ye katılması için Elazığ gazetesinde günlerce haberler yapılmıştır. Bu gelişmeler üzerine Göktuğ, Mart 1954 tarihinde Demokrat Parti’ye katılmış ve 11 Mart 1954 tarihinde dört vekil ile birlikte Elazığ’a gelerek seçim çalışmalarına başlamıştır (Elazığ Gazetesi, 18.2.1954:1; 12.3.1954:1). 23 Mart 1954 tarihinde başbakan yardımcısı ve devlet bakanı Celal Yardımcı çeşitli temaslarda bulunmak ve seçimde Demokrat Parti lehinde propaganda yapmak amacıyla Elazığ’a gelmiştir (Uluova Gazetesi, 24.3.1954:1). Hüsnü Göktuğ ile birlikte Ankara avukatlık yapan Elazıglı Selahattin Toker’de Demokrat Parti’ye geçmiş, ardından Elazığ’a gelerek deneme seçimlerine girmiştir (Turan Gazetesi, 5.3.1954:1). 28 Mart 1954 tarihinde 1954 milletvekili genel seçimleri için milletvekili aday deneme seçimleri yapılmış ve DP’den Şevki Yazman (464), Ömer Sanaç (468), Suphi Ergene (336), Selahattin Toker (295) seçimi kazanmışlardır (Uluova Gazetesi, 30.3.1954:1; Elazığ Gazetesi, 29.3.1954:2) Nisan 1954 tarihinde DP Elazığ’da seçim faaliyetlerini yürütmek için propaganda, sandık kurulları ve neşriyat komitelerini kurmuştur (Uluova Gazetesi, 2.4.1954:1).

Demokrat Parti 1954 milletvekili seçimlerinde deneme adayları olarak seçilen Şevki Yazman, Suphi Ergene, Ömer Sanaç, Selahattin Toker ve Hüsni Gökтуğ Ankara'da genel merkeze giderek Elazığ'ın DP adayları oldukları kesinleşmiştir. CHP'nin adayları ise İ.Hakkı Talay, Abdurahman Danış, Fahri Karakaya ve Kemal Zeki Gençosman olmuştur. Celal Dora ise genel merkezden Elazığ'da aday gösterilmiştir. Demokrat Parti ve CHP dışında seçime iki parti daha katılmıştır. Bunlar Türkiye Köylü Partisi ve Cumhuriyetçi Millet Partisi'dir. Türkiye Köylü Partisi Nisan ayında adaylarını şu isimler olarak belirlemiştir; Sadık Erzen, Emekli Yarbay Salih Güner, Yensur Bulduk, Celal Ertem, Av. Aziz Şenkan olmuştur. CMP adayları ise Tarık Sağman, emekli Ağır Ceza Reisi Halit Tunceral, emekli öğretmen Süleyman Onur, Fikret Memişoğlu, Yasin Göğüş olmuşlardır (Elazığ Gazetesi, 8.4.1954:1-2; Turan Gazetesi, 29.3.1954:1; 13.4.1954:1).

Partilerin aday belirleme çalışmaları sürerken seçim propaganda çalışmaları da başlamıştır. Bu anlamda Mart 1954 tarihinde DP il teşkilatı Mollakendi bucağında bir halk toplantısı tertip etmiştir. Toplantıdaki konuşmacılar DP iktidarına imkân sağlayan köylü halkı olduğunu, muhalefetin DP'nin yolunu kesmeye çalıştığını, DP'nin halkın desteğiyle yoluna devam edeceğini belirtmişlerdir. Toplantıda Av. Dursun Çolak'ın köylü zenginleşirse şehirli de zengin olur sözleri halktan alkış almıştır. Toplantıdan sonra DP heyeti 18 köyden gelen temsilcilerle ayrı bir toplantı yapmıştır. 3 Nisan 1954 tarihinde DP Elazığ teşkilatı seçim faaliyetleri için seçim komiteleri kurulmuştur. Bu komite propaganda, sandık kurulu ve neşriyat işleriyle meşgul olacaktır (Elazığ Gazetesi, 1.1.1954:1; 3.4.1954:1-2). DP'nin adayları 16 Nisan 1954 tarihinde 14 Nisan Meydanında bir miting gerçekleştirmişlerdir (Uluova Gazetesi, 17.4.1954:1). Mitingde başta DP il başkanı Oğuz Karazaim olmak üzere milletvekilli adayları konuşmalar yaparak halkın desteğini kazanmaya çalışmışlardır. DP 17-18 Nisan'da Elazığ'ın Maden ve Guleman ilçelerinde birer miting 19 Nisan'da Palu ve Karakoçan'da açık hava toplantısı gerçekleştirmiştir (Turan Gazetesi, 17.4.1954:1; 20.4.1954:1).

Türkiye Köylü Partisi Genel Başkanı Dr. Cemzi Türk, 14 Nisan 1954 tarihinde seçim çalışmaları çerçevesinde Elazığ'a gelerek parti çalışmalarını takip etmiş ve 14 Mayıs Meydanında halka hitaben bir konuşma yapmıştır (Uluova Gazetesi, 16.4.1954:1). 19 Nisan'da CHP, Elazığ 14 Mayıs Meydanında bir miting gerçekleştirmiş ve il başkanı Nazım Öztürk bir konuşma yapmıştır (Turan Gazetesi, 20.4.1954:1). 23 Nisan 1954 tarihinde Elazığ merkezde ve Baskil ilçesinde Demokrat Parti tarafından iki miting yapılmıştır. Civar köylerden vatandaşın katılım gösterdiği bu mitinglerde konuşmacılar Demokrat Partinin

icraatlarını anlatarak muhalefete yüklenmişlerdir (Elazığ Gazetesi, 24.4.1954:1-2). Aynı gün CHP Palu'da bir miting yaparken CMP ise Maden'de sabah ve öğleden sonra iki ayrı miting gerçekleştirmiştir (Uluova Gazetesi, 24.4.1954:1). Demokrat Parti ve CHP 28 Nisan'da iki büyük miting daha yaparak seçim propagandasını bitirmişlerdir. CMP seçim çalışmaları çerçevesinde adaylarıyla birlikte köyleri dolaşarak halkla direk temas sağlamaya çalışmıştır (Turan Gazetesi, 28.4.1954:1; 15.4.1954:1).

2 Mayıs 1954 tarihinde yapılan seçimleri Türkiye genelinde % 58,42 oy alan Demokrat Parti kazanırken %35,11 oy alan CHP ise seçimin en çok kaybedeni olmuştur (Şeyhanlıoğlu, 2011:229). Demokrat Parti, 503 milletvekilini Türkiye Büyük Millet Meclisine kazandırırken Cumhuriyet Halk Partisi ise meclise ancak 31 milletvekili sokabilmiştir (Atayakul, 2007:229). Elazığ'daki seçimde DP adayları Selahattin Toker 50.825 oy alırken Hüsnü Göktuğ 50.586, Ömer Sanaç 49.327, Şevki Yazman 48.794, Suphi Ergene ise 48.636 oy almıştır. CHP'de ise Celal Dora CHP adına en yüksek oyu alması rağmen 33975'te kalmıştır. Buna göre Elazığ'daki seçimleri büyük bir farkla Demokrat Parti kazanmış ve beş milletvekili çıkarmıştır. Bu milletvekilleri Ömer Sanaç, Hüsnü Göktuğ, Suphi Ergene, Şevki Yılmaz, Selahattin Toker'dir. 7 Kasım 1954 tarihinde muhtar seçimleri yapılmıştır. Bu seçimde on mahallede Demokrat Parti, bir mahallede CHP ve bir mahalle ise bağımsız kazanmıştır (Elazığ Gazetesi, 12.5.1954:1-2; Turan Gazetesi, 5.5.1954:1; 9.11.1954:1).

1955 belediye seçimleri 26 Haziran olarak kararlaştırılmışken daha sonra 13 Kasım pazar günü yapılmasına karar verilmiştir (Demokrat Elazığ Gazetesi, 20.11.1954:1; Elazığ Gazetesi, 5.3.1955:1). Belediye seçimlerine Türkiye Köylü Partisi ve Cumhuriyetçi Millet Partisi katılmama kararı almışlardır. Turan gazetesinin Ağustos 1955 tarihindeki haberinde de seçime CHP ve CMP'nin katılmayacağı sadece DP ve Köylü Partisinin katılacağı belirtilmiştir (Turan Gazetesi, 19.8.1954:1; 16.8.1955:1). Fakat seçime Demokrat Parti ve bağımsız adaylar katılmıştır. 1 Eylül 1955 tarihinde Demokrat Parti Elazığ'da yerel seçimlerde aday belirleme yoklaması gerçekleştirmiş ve 120 delegenin yaptığı yoklamada DP adaylıklarını Tahir Küçükkel, Ziya Kuli, Ahmet Günay, Hamit Öner, Ahmet Bulut kazanmıştır (Elazığ Gazetesi, 2.9.1955:1). Yerel seçim çerçevesinde Demokrat Parti Elazığ merkez ve kazalarında milletvekilleri ve il örgütü olarak halk toplantıları tertiplemiş ve Demokrat Partinin icraatlarını anlatmışlardır. Bu yönde 9 Kasım'da Elazığ 14 Mayıs Meydanında bir miting düzenlemiştir (Turan Gazetesi, 08.11.1955:1; Elazığ Gazetesi, 9.11.1955:1). Elazığ'daki belediye seçimleri çalışmalarından sonra 13 Kasım'da yerel seçimler yapılmış ve seçimi Demokrat Parti tam liste olarak kazanmıştır (Elazığ Gazetesi, 14.11.1955:1). Yerel

seçimde DP 67.151 oy alırken Bağımsızlar 61.561 oy almışlardır (Yeni Harput Gazetesi, 15.11.1955:1). Seçime katılım orana %30 civarında olmuştur (Turan Gazetesi, 14.11.1955:1). Seçimden sonra toplanan yeni belediye encümenleri Elazığ Belediye Başkanlığına Mustafa İspir'i seçmişlerdir (Elazığ Gazetesi, 16.11.1955:1).

Elazığ gazetesinde köşe yazarı Hadi Koçdemir, 29 Aralık 1955 tarihindeki yazısında Demokrat Partinin son dönemde taşra teşkilatlarına fazla önem vermediğini, belediyenin hizmetleri aksattığını, seçim dönemindeki gösterilen hassasiyetin seçimden sonra durgunlaştığını, halkın desteğinin ilelebet devam edeceğini düşünüldüğünü ama bu şekilde devam ederse halkın desteğini çekeceğini belirtmiştir (Elazığ Gazetesi, 29.12.1955:1-2). Mart 1956 tarihinde başta Osman Bölükbaşı olmak üzere diğer muhalefet partileri Elazığ'da mitingler düzenleyerek Demokrat Parti'yi tenkit eden konuşmalar yapmaları üzerine 30 Mart tarihinde 14 Mayıs Meydanında Demokrat Parti Elazığ'da büyük bir miting tertip etmiştir (Yeni Harput Gazetesi, 29.3.1956:1; Uluova Gazetesi, 31.3.1956:1). Elazığ milletvekillerinin de katıldığı miting gibi toplantıda Demokrat Parti civar kazaları da dâhil ederek bir güç gösterisi yapmıştır. Mitingde konuşmacı olarak Demokrat Parti genel merkezinden Çalışma Bakanı Mümtaz Tarhan ve eski Eğitim Bakanı ve DP genel kurul azası Tefvik İleri vazifelendirilmiştir. 30 Mart tarihinde yapılan mitingde Mümtaz Tarhan yaptığı konuşmada; Elazığ'a 500 işçi evi, bir işçi hastanesi ve bir iş hanı yapılacağını söylemiştir (Elazığ Gazetesi, 29.3.1956:1; 16.3.1956:1; 31.3.1956:1).

Demokrat Parti Elazığ'da 1956 yılı sonlarında bazı ayrılmalarla gündeme gelmiş ve kan kaybetmiştir. Ekim 1956 tarihinde DP eski il başkanı Oğuz Karazaim, eski belediye başkanı Atik Erbaş ve belediye meclis üyesi (ki aynı zamanda Yeni Harput gazetesinin sahibidir). Av.Dursun Çolakoğlu haysiyet divanına sevk edildikleri için Demokrat Partiden ayrılmışlardır. Kasım 1956 tarihinde ise DP Elazığ milletvekili Suphi Ergene partisinden istifa etmiştir⁴. Kasım ayında başta Suphi Ergene olmak üzere, DP eski il başkanı Oğuz Karazaim, eski belediye başkanı Atik Erbaş ve belediye meclis üyesi Av.Dursun Çolakoğlu gibi birçok kişi Hürriyet Partisine geçmişlerdir. Hürriyet Partisine geçenler arasında DP meclis üyeleri, birçok avukat, tüccar, mühendis, mali müşavir, DP İçme bucak başkanı, eski Balıbey bucak

⁴ Yeni Harput gazetesinde yer alan haberde Elazığ milletvekili Suphi Ergenenin istifasının şehirde büyük akis yarattığı belirtilmiş ve kendisiyle kurulan temasta Ergene'nin; "İstifasının doğru olduğunu ancak şimdilik söyleyecek bir şey bulunmadığını icap ederse ileride bazı durumları açıklayacağını" ifade ettiğine yer verilmiştir. Gazetede "DP de çözüntü başladı" başlığı altında Demokrat Parti icraatlarını beğenmeyerek partilerinden istifa edenlerin her an arttığı belirtilmiştir. Üngüzük köyünden 7 kişinin DP'den istifa ettiğine yer veren Yeni Harput gazetesinde istifanın sebebi şu şekilde yer almıştır: "Halka vaat ettiklerini yerine getirmeyen, tüzüğüne uygun hareket etmeyen DP'den istifa ettiğimizi ve Hürriyet Partisine kaydedildiğimizin sayın gazetenizle ilanını istirham eyleriz." Yeni Harput Gazetesi, 9.11.1956:1.

başkanı ve Sarıkamış bucak başkanı gibi birçok isim bulunmaktadır (Yeni Harput Gazetesi, 27.10.1956:1; 9.11.1956:1; 14.11.1956:1).

1957 seçimlerinin 27 Ekim tarihinde yapılmasına karar verilmiştir. Bu tarihten itibaren tüm Türkiye’de olduğu gibi Elazığ’da da seçim hareketliliği yaşanmıştır. Bu süreçte ilk gündeme gelenlerden birisi Elazığ Milletvekili Hüsnü Göktuğ ile ilgili 1957 seçimlerine aday olmayacağı dedikodusu olmuştur. Hüsnü Göktuğ bu yöndeki haberlerin doğru olmadığını ve tekrar aday olacağını belirtmiştir. Hüsnü Göktuğ’u destekleme mahiyetinde Eylül ayında birçok ilçe ve bucaktan halk ziyaretlerde bulunarak kendisini desteklediklerini göstermişlerdir. Bu yönde 29 Eylül tarihinde 40 civarında ocak başkanı Hüsnü Göktuğ’u ziyaret ederek arkasında olduklarını belirtmişlerdir (Elazığ Gazetesi, 28.9.1957:1; 29.9.1957:1). 1957 seçimlerinde Elazığ’da aday yoklaması Eylül ayında yapılmıştır. Bu yoklamaya göre CHP adına Emekli General Hakkı Talay, Av. Mustafa Altun Doğan, Nazım Öztürk ve Hürrem Müftügül seçilmişlerdir. Diğer muhalefet partisi olan Hürriyet Partisinden ise Selahattin Toker, Haşim Karacimşit, Abdullah Ekmen, Suphi Ergene ve Dursun Çolakoğlu seçilmiştir (Elazığ Gazetesi, 1.10.1957:1). Ekim ayında partilerin milletvekili adayları belli olmuştur. Bu göre Hüsnü Göktuğ DP genel merkezi tarafından Maraş’ta aday olarak gösterilirken DP’nin Elazığ adayları; Ömer Sanaç, Şevki Yazman, Rasim Küçükkel, Rasim Giray, Bedri Ağel, ve genel merkezden gösterilen Necati Aras’tır. CHP’nin adayları; Hürrem Müftügil, İ.Hakkı Talay, Fahri Karakaya, Nazım Öztürk, Mustafa Altundoğan ve genel merkezden gösterilen Celal Dora’dır. Hürriyet Partisi Selahattin Toker, Suphi Ergene, Dursun Çolakoğlu, Haşim Karacimşit, Abdullah Ekmen ve genel merkezden gösterilen Mustafa Ekinci’den oluşmaktadır (Yeni Harput Gazetesi, 1.10.1957:1). CMP’nin adayları ise Salim Hazerdağlı, Fikret Memişoğlu, İhsan Tipigil ve Hayati Ekşi’dir (Elazığ Gazetesi, 11.10.1957:1-3).

Demokrat Parti seçim propagandası çerçevesinde genel merkezden getirttiği 20 bin broşürü Elazığ’da dağıtmıştır. Bu broşürlerde Demokrat Parti döneminde imar ve kalkınma faaliyetleri resimlerle desteklenip anlatılmıştır (Turan Gazetesi, 9.10.1957:1). Seçim propaganda çalışmaları kapsamında Hürriyet Partisi 8 Ekim’de 14 Mayıs Meydanında, 11 Ekim’de Palu’da, 18 Ekim’de Baskil’de, 20 Ekim’de Maden’de birer miting düzenlemiştir. Bu mitinglerde Milletvekili adayları konuşmalar yaparak DP iktidarını eleştirmişlerdir. CHP 10 Ekim’de bir miting gerçekleştirmiştir. CHP adayı Celal Dora bir konuşma yaparak iktidarı tenkit etmiştir (Yeni Harput Gazetesi, 11.10.1957:1; 12.10.1957:1; 20.10.1957:1; 22.10.1957:1; 8.10.1957:1).

DP 16 Ekim'de Karakoçan'da bir miting düzenlemiştir. Başbakan Adnan Menderes, 18 Ekim 1957 tarihinde hem açılışlar yapmak hem de seçim çalışmaları çerçevesinde temaslarda bulunmak üzere Elazığ'a gelmiştir (Uluova Gazetesi, 16.10.1957:1; 19.10.1957:1). Bu ziyaret sırasında Elazığ hidroelektrik santralının açılışı hem de Elazığ Et Kombinasyonun temel atma törenine katılmış ve halka hitaben bir konuşma yapmıştır (Turan Gazetesi, 18.10.1957:1). DP 19 Ekim'de Maden'de, 23 Ekim'de 14 Mayıs Meydanında miting düzenlemiştir (Uluova Gazetesi, 20.10.1957:1; 23.10.1957:1). Seçim süreci boyunca DP, CHP, CMP ve Hürriyet Partisi gerek şehir merkezinde gerekse ilçelerde birçok halk toplantısı ve miting düzenlemişlerdir. CHP son mitingini Elazığ 14 Mayıs Meydanında gerçekleştirmiştir. Bu mitinge milletvekili adayları Celal Dora, Nazım Öztürk, Dursun Sayın ve il başkanı Hürrem Faik Müftügil katılmış ve iktidarı eleştirmişlerdir. Demokrat Parti ise son mitingini CHP'den bir gün sonra aynı meydana gerçekleştirmiş ve milletvekili adaylarından Şevki Yazman, Ömer Sanaç, Bedri Ağel, Rasim Küçükkel ve Cemil Serdengeçti çeşitli konuşmalar yapmışlardır. DP'den bir gün sonra Hürriyet ve CMP Partileri de birer miting düzenleyerek seçim propaganda çalışmalarını tamamlamışlardır (Turan Gazetesi, 21.10.1957:1; 23.10.1957:1; 23.10.1957:1).

Türkiye milletvekili genel seçimleri 27 Ekim 1957 tarihinde yapılmıştır. 1957 seçimleri Demokrat Partinin oy kaybettiği CHP'nin ise önceki seçime oranla nispeten oylarına arttırdığı bir seçim olmuştur. Elazığ'da ise durum Cumhuriyet Halk Partisi lehine sonuçlanmıştır. Seçimde kullanılan 83.128 oyun 36.630'unu CHP, 34.433'ünü DP, 8.293'ünü HP, 3.085'ini CMP almıştır (Türkiye Büyük Millet Meclisi [TBMM], 2013). 1946 yılından beri tek dereceli liste usulü çoğunluk seçim sistemi uygulanmasından dolayı salt çoğunluğu alan parti mevcut bölgedeki tüm milletvekilleri kazanmaktadır (Türkiye İstatistik Kurumu [TUİK], 2012: XII). Elazığ örneğinde seçim sisteminin sonuçlar üzerindeki etkisi açık şekilde görülmektedir. Buna göre CHP Elazığ'da bütün milletvekilleri kazanarak 6 milletvekili çıkarırken Demokrat Parti hiç vekil çıkarmamış ve seçimi kaybetmiştir (Uluova Gazetesi, 29.10.1957:1; Turan Gazetesi, 28.10.1957:1).

1957 seçimlerinin Elazığ'da Demokrat Parti adına bir hezimetle sonuçlanmasının siyasi ve ekonomik bazı nedenleri bulunmaktadır. Siyasi olarak en büyük neden 1954 seçimlerinden sonra Demokrat Partiden birçok milletvekilinin istifa edip Hürriyet Partisini kurmasıdır. Bu gelişme Demokrat Partiyi Türkiye genelinde az etkilemiş olsa bile Elazığ'da önemli kayıpların yaşanmasına neden olmuştur. Çünkü DP'nin Elazığ'da oy getirme gücü yüksek olan milletvekillerinden Selahattin Toker ve Suphi Ergene Hürriyet Partisine geçmiş,

halk üzerinde etkili olan ve daha önce kendi gazetesinde DP'yi destekleyen Dursun Çolakoğlu partiden ayrılıp Hürriyet Partisinden milletvekili adayı gösterilmiştir. Bunlar gibi daha önce Demokrat parti saflarında olan birçok siyasetçi oy potansiyelleriyle beraber Hürriyet Partisine geçince DP'nin oy çitasını düşürmüştür. İkinci siyasi neden ise Elazığ halkı tarafından çok sevilen General Hüsnü Gökтуğ'un önceki seçimin aksine bu seçimde Elazığ'da gösterilmeyip Kahramanmaraş'ta gösterilmesi ve onun yerine Elazığ'da çok tanınmayan Necati Aras'ın genel merkez kontenjanından aday gösterilmesidir. Üçüncü olarak Demokrat Partinin 1954 seçimlerinden sonra bir anlamda oyları garanti olarak görmesi nedeniyle rehavet havasına girerek eski enerjisini sahada sergileyememesidir. Bu siyasi nedenlerin dışında ekonomik neden olarak Elazığ, Demokrat Parti döneminde sanayi alanında bir takım gelişmeler göstermiş olsa bile o dönem itibariyle en büyük oy oranına sahip olan tarım kesiminin çevre illere nazaran fazla bir ilerleme kaydetmemiş olması Demokrat Partinin burada seçimleri kaybetmesindeki önemli sebeplerden biri olmuştur. Bütün bu gelişmeler 1957 seçimlerini bütün olarak etkilemiş ve Demokrat Partinin Elazığ'da seçimleri kaybetmesine sebep olmuştur.

2.3. Elazığ - Ankara Arası Siyasi Ziyaretler

Demokrat Parti döneminde Elazığ'a cumhurbaşkanı, başbakan ve bakan düzeyinde birçok ziyaret gerçekleştirilmiştir. Ziyaretlerin bir kısmı siyasi parti çalışmaları ile ilgiliyken diğer kısmı açılışlar ve inceleme gezileri şeklinde olmuştur. Bu kapsamda 23 Mart 1954 tarihinde Başbakan Yardımcısı ve Devlet Bakanı Celal Yardımcı çeşitli temaslarda bulunmak amacıyla Elazığ'a gelmiştir. DP il binasında toplantı yaptıktan sonra dışarıda bekleyen halka hitaben bir konuşma yapmıştır. Konuşmasında *“Muhalefetin 27 senedir halkla kucaklaşmadığını, halkla konuşmadıklarını, sıcak yataklarından kalkmadıklarını ama Demokrat Parti olarak kendilerinin sürekli olarak halka konuşma ihtiyacı hissettiklerini uçak bulurlarsa uçakla geleceklerini olmazsa otomobil o da olmazsa hayvan sırtında olsa da yine geleceklerini”* anlatmıştır (Elazığ Gazetesi, 25.3.1954:2). Devlet Bakanı Osman Kapani 30 Temmuz 1954 tarihinde beraberinde Toprak ve İskân Genel Müdürü Necati Turgay ile birlikte Elazığ'a bir ziyaret gerçekleştirmiştir. Ziyaret çerçevesinde halkın tapu ve toprak dağıtım konuları konuşulmuştur (Turan Gazetesi, 30.7.1954:1; Elazığ Gazetesi, 31.7.1954:1).

25 Eylül 1954 tarihinde Başbakan Adnan Menderes ile beraberindeki heyet Elazığ'a bir ziyaret gerçekleştirmişlerdir. Heyette Başbakanın dışında Devlet Bakanı Mükerrer Sarol, Dışişleri Bakanı Fuad Köprülü, Bayındırlık Bakanı Kemal Zeytinoğlu, Maliye Bakanı Hasan Polatkan, milletvekilleri ve gazeteciler bulunmuştur (Turan Gazetesi, 27.9.1954:1). Menderes

ziyaret kapsamında halka hitaben yaptığı konuşmasında “Elazığ’a 8-9 vilayet dolaşarak geldiğini, halkın kendi işleriyle meşgul olduğunu, şimdiye kadar birçok yerin ihmal edildiğini, bu yerlerin hızlı bir şekilde refaha kavuştuklarını, Elazığ’ın yakında ihya olacağını, iplik fabrikası, makarna, bitkisel yağ fabrikaları, hidroelektrik tesisler, sulama işleri, çimento fabrikası ve ilkbaharda temeli atılacak olan şeker fabrikasıyla Elazıglıların refah seviyelerinin yükseleceğini, Doğu Üniversitesinin de Amerika maddi yardımıyla kısa zaman sonra kurulacağını” belirtmiştir. Menderes 100 yataklı askeri hastanenin temelini attıktan sonra Elazığ’dan ayrılmıştır (Elazığ Gazetesi, 27.9.1954:1-3). Ekim 1954’te Elazığ’ın dört milletvekili olan Suphi Ergene, Şevki Yazman, Ömer Sanaç ve Hüsnü Gökтуğ Elazığ’a gelerek seçim bölgelerinde incelemelerde bulunmuşlardır. Kasım 1954 tarihinde TBMM Başkanı Refik Koraltan ve İçişleri Bakanı Namık Gedik beraberindeki heyet ile birlikte Elazığ’ı ziyaret etmişlerdir (Elazığ Gazetesi, 19.10.1954:1; Demokrat Elazığ Gazetesi, 2.12.1954:1).

25 Ekim 1955 tarihinde Başbakan Adnan Menderes Elazığ’a bir ziyaret daha gerçekleştirmiştir. Menderes ile birlikte TBMM Başkanı Refik Koraltan, Bayındırlık Bakanı Kemal Zeytinoğlu ve Münakalat Bakanı Muammer Çavuşoğlu’nun da katıldığı ziyarette Elazığ çimento fabrikasının temel atma ve Elazığ iplik-dokuma fabrikasının açılış törenleri gerçekleştirilmiştir (Turan Gazetesi, 25.10.1955:1). 5 Mart 1955 tarihinde Sağlık Bakanı Behçet Uz Elazığ’a bir ziyaret gerçekleştirerek Elazığ Akliye Hastanesi ve Kuduz Hastanesinde incelemelerde bulunmuştur (Uluova Gazetesi, 5.3.1955:1; Turan Gazetesi, 7.3.1954:1; Elazığ Gazetesi, 5.3.1955:1). Demokrat Parti milletvekillerinden Hüsnü Gökтуğ, Ömer Sanaç, Şevki Yazman ve Suphi Ergene Nisan 1955 tarihinde bir hafta boyunca Elazığ’da seçim bölgelerinde çalışmalar yaptıktan sonra tekrar Ankara’ya dönmüşlerdir. 24 Haziran 1955 tarihinde Sağlık Bakanı Behçet Uz Elazığ’da bazı temaslarda bulunduktan sonra Akliye Hastanesi başhekimisi, Elazığ ve Tunceli milletvekilleriyle Tunceli’ye geçmişlerdir (Elazığ Gazetesi, 22.4.1955:1; 24.6.1955:1). 25 Temmuz 1955 tarihinde Milli Savunma Bakanı Ethem Menderes Erzincan’daki temalarının ardından Elazığ’a bir ziyaret gerçekleştirmiştir (Yeni Harput Gazetesi, 26.7.1955:1; Uluova Gazetesi, 26.7.1955:1). CHP genel merkez sekreteri Kasım Gülek Erzurum’dan uçakla Elazığ’a gelmiş ve Elazığ havaalanında partililer tarafından karşılandıktan sonra yine uçakla İstanbul’a gitmiştir (Turan Gazetesi, 27.8.1955:1).

Şubat 1956 tarihinde Palu belediye başkanı Yusuf Ulucan’ın başkanlığında bir heyet Palu’nun sıkıntılarını dile getirmek için Ankara’ya gitmiştir. Bu ziyaret çerçevesinde bölge

vekilleriyle görüşen heyet İçişleri Bakanlığında Palu'nun içme suyu ve elektrik projesi ihalesinin yapılmak üzere olduğu, ilçenin mezbaha ve kanalizasyon işlerinde kullanılmak üzere fondan yardım yapılacağı, yarım kalan ortaokul inşaatının bitirilmesi için 25 bin lira ödenek temin edileceği, ilçe sağlık merkezinin biran önce bitirilmesine çalışacağı, askerlik dairesi, orman idaresi, tekel idare binaları ve postane binasının yapılmasının 1956 yılı programına dâhil edildiği yönünde vaatler aldığını belirtmiştir (Elazığ Gazetesi, 18.2.1956:1-3). Mart 1956 tarihinde Elazığ belediye başkanı Mustafa İspir ve beraberinde heyet Ankara'da Elazığ'ın sıkıntılarını dile getirmek gayesiyle bir ziyaret gerçekleştirmişlerdir. Bu ziyaretten 3 ay sonra Ankara'ya ikinci bir ziyaret gerçekleştiren Mustafa İspir, Ankara'da mevcut belediye binasının yıkılıp yerine yeni bir iş hanı inşa edilmesi, 1956 yılı içinde Göksu santralının faaliyeti geçmesinden dolayı şehir şebekesinin biran evvel yapılması konularını ilgili yetkililere iletceğini belirtmiştir (Elazığ Gazetesi, 7.3.1956:1; 13.6.1956:1-3). Çalışma Bakanı Mümtaz Tarhan ve eski Eğitim Bakanı ve DP genel kurul azası Tefik İleri DP mitingine katılmak için Mart 1956 tarihinde Elazığ'a gelmişlerdir (Turan Gazetesi, 29.3.1956:1).

CMP lideri Osman Bölükbaşı 15 Mart 1956 tarihinde Elazığ'a bir ziyaret gerçekleştirmiştir (Uluova Gazetesi, 16.2.1954:1; Elazığ Gazetesi, 14.3.1956:1-3). Bölükbaşı iki üç gün kaldığı Elazığ'da partisiyle ilgili çeşitli çalışmalar yaptıktan sonra 14 Mayıs Meydanında bir halk toplantısı yapmıştır (Turan Gazetesi, 17.3.1956:1). Aynı tarihte DP milletvekilleri Şevki Yazman, Hüsnü Göktaş ve Suphi Ergene Elazığ'a gelerek parti çalışmalarına katılmışlardır. Ziraat Bakanı Esat Budakoğlu, Nisan 1956 tarihinde Elazığ'a bir ziyaret gerçekleştirerek çeşitli temaslarda bulunmuştur. 1 Ekim 1956 tarihinde Cumhurbaşkanı Celal Bayar ve Başbakan Adnan Menderes, şeker fabrikasının açılışı nedeniyle Elazığ'a gelmişlerdir (Elazığ Gazetesi, 14.3.1956:1-3; 21.4.1956:1; 1.10.1956:1). Mart 1957 tarihinde bakanlardan Celal Yardımcı ve Mümtaz Tarhan DP Elazığ il kongresi münasebetiyle Elazığ'a gelmişlerdir (Elazığ Gazetesi, 28.3.1957:1).

Ocak 1957 tarihinde Elazığ Valisi Vefik Kitapçığıl, Elazığ'ın ihtiyaçlarını temin için temaslarda bulunmak üzere Ankara'ya gitmiştir. Kitapçığıl, Elazığ ile ilgili hazırladığı raporları Cumhurbaşkanı, Başbakan ve ilgili bakanlara iletceğini belirtmiştir (Uluova Gazetesi, 22.1.1957:1). Kitapçığıl, şehrin elektrik, kanalizasyon, yeni bir ortaokulun açılması, köy ve kaza sulama ve içme suları temini, et ve balık kurumunun bir şubesinin açılması, işçi sigortalarının yapacağı evlerin biran evvel bitirilmesi, bakır işletmelerinin çıkardığı bakırlardan Elazığ'da istifade edilmesinin sağlanması, Gölcük ve Harput'ta turizm konusu

üzerinde çalışılması, Elazığ'da büyük bir iş hanının yapılması konularını gündeme getireceğini belirtmiştir (Elazığ Gazetesi, 11.1.1957:1-3). Elazığ Valisi Vefik Kitapçığıl, Ankara dönüşü basına yaptığı açıklamada, Ankara'da yaptığı temaslarda verimli neticelerle döndüğünü, elektrik meselesi için mütaahhite ödenek çıkarıldığını, şehir merkezi ve Karakoçan'da iki okul yapılacağını, kanalizasyon meselesini biran önce bitirilmesi için söz verildiğini, bugünkü belediye binasını içine alan büyük çapta bir iş hanının işçi sigortalıları kurumu ve belediye ile müşterek yapacağını, Elazığ'ın turistik bölge içine alındığını ve Harput'taki tarihi eserlerin onarılacağını belirtmiştir (Elazığ Gazetesi, 26.1.1957:1-2).

22 Eylül 1957 tarihinde İsmet İnönü Elazığ'a bir ziyaret gerçekleştirmiştir (Yeni Harput Gazetesi, 23.9.1957:1). Havaalanında karşılanan İnönü kalabalık bir partili ile birlikte şehir merkezine gelmiş ve akabinde Gölcük sinemasında bir konuşma yapmıştır. İnönü Elazığ'daki siyasi partileri gezmiş ve Hürriyet Partisini ziyaretinde "sizin kazanacağımız milletvekilliğini de kendimizden saymaktayız" demiştir (Turan Gazetesi, 23.9.1957:1). Başbakan Adnan Menderes 18 Ekim 1957 tarihinde Elazığ'a bir ziyaret gerçekleştirmiştir. Bu ziyarette Elazığ Hidroelektrik Santralını işletime açarak, Elazığ'a elektrik verilemesi ve Elazığ Et Kombinasyonunun temellerinin atılması törenlerine katılmıştır.(Elazığ Gazetesi, 18.1.1957:1).

Elazığ'a ziyaretler kapsamında 1954-1957 yılları arasında Cumhurbaşkanı seviyesinde bir kez, Meclis Başkanı düzeyinde iki kez (1954-1955). Başbakan düzeyinde 4 kez (1954-1955-1956-1957), Bakan düzeyinde 14 ziyaret yapılmıştır. Dönemin ulaşım şartları düşünüldüğünde bu kadar ziyaretlerin yapılmış olması Elazığ'ın önemini ortaya koymaktadır. Bunun yanında Demokrat Partinin de sadece merkezde kalmayıp taşrayı da göz ardı etmediği ve dönemin Demokrat Partili Devlet Bakanı Celal Yardımcı'nın da tabiriyle "halkla kucaklaşmaya" da önem verdiğini ortaya koymaktadır. Nitekim Demokrat Partinin 10 yıllık iktidarda kalma becerisinin önemli nedenlerinden biri olarak taşra ziyaretlerinin sıklığını göstermek yanlış olmayacaktır.

Sonuç

Demokrat Parti Döneminde Elazığ'da siyasi hayat çalışmasında, Elazığ'ın tek parti yönetiminden sonra çok partili hayata geçiş döneminden 1954-1957 yılları incelemiştir. Demokrat Parti döneminde Elazığ, siyasi anlamda hareketli bir süreç geçirmiştir. 1950 yılında tek başına iktidara gelen Demokrat Parti 1954 seçimlerine kadar CHP ile rekabet halinde olmuştur. 1954 seçim sürecinde CMP siyasi sahneye çıkmışsa da fazla alaka görmemiş ve

Demokrat Parti 1954 seçimlerini de kazanmıştır. Bu seçimden sonra oyların ikiye bölünmesine neden olan Hürriyet Partisinin siyaset sahnesine çıkması ve Demokrat Partinin bir takım yanlış politikaları 1957 seçimlerinde hezimetle uğramasına neden olmuştur. Demokrat Parti son seçimi Elazığ'da kaybetmiş olmasına rağmen iktidar olarak Elazığ'da birçok başarıya imza atmıştır. Bu başarısının altında örgütlenmesine önem vermesi, cumhurbaşkanı, başbakan ve bakan düzeyinde birçok ziyaret yaparak halka direk temas kurması, vali ve belediye başkanları gibi yerel yöneticilerin Elazığ ile ilgili taleplerini yerine getirme gayreti, su, köprü, yol gibi halkın temel ihtiyaçlarını gidermede önemli mesafeler kat etmesi, birçok sanayi kuruluşunun açılmasına önyak olması gibi nedenleri saymak mümkündür.

Kaynakça

Kitap ve makaleler

AÇICI, E (2009). *1950-1960 Dönemi Türk Siyasi Hayatında Yaşanan Değişim Süreci ve Demokrasi*, Yüksek Lisans tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü.

AĞAOĞLU, S (2011). *Arkadaşım Menderes İpin Gölgesindeki Günler*, İstanbul:YKY Yayınları.

AHMAD, F (2010). *Demokrasi Sürecinde Türkiye*, İstanbul: Hil Yayınları.

ATAYAKUL, F. A (2007). *Türkiye'de Demokrat Parti Döneminde Genel Seçimler (1950-1954-1957)*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

BOZDAĞ İ.(1975). *Demokrat Parti ve Ötekiler*, İstanbul: Kervan Yayınları.

BULUT, S. Üçüncü Dönem Demokrat Parti İktidarı (1957-1960): Siyasi Baskılar ve Tahkikat Komisyonu, *Gazi Üniversitesi Akademik Bakış Dergisi*, C.2, S.4, Ankara: 125-145

ÇAKMAK, Z (1998). Elazığ Basın Tarihi Hakkında Kısa Bir Değerlendirme, *Dünü Bugünüyle Harput: Türkiye Diyanet Vakfı Elazığ Şubesi*, Elazığ: 263-272.

ÇAKMAK D (2008) Türk Siyasal Yaşamında Bir Muhalefet Partisi Örneği: Hürriyet Partisi (1955-1958), *Gazi Üniversitesi Akademik Bakış Dergisi*, C.2, S.3, Ankara: 153-186.

DİKİLİTAŞ, O.S (2007) *Demokrat Parti Hükümetlerinin Sosyo-Ekonomik Alandaki İcraatları (1950-1960)*,Doktora Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

KOÇAK, C (2012). *İktidar ve Demokratlar*, C.2, İstanbul:İletişim Yayınları.

MAMAN, K.(Ed.) (2013). *Tek Parti Devrinden 27 Mayıs İhtilali'ne Demokratlar DP'nin Kurucusu Anlatıyor Refik Koraltan*, İstanbul: Timaş Yayınları.

ÖZDEMİR, R (1955). Harput ve Çemişgezek'te Askeri Aileler: *Belleten*, C: LIX, 226, 739-835.

ŞEYHANLIOĞLU, H (2011). *Türk Siyasal Muhafazakârlığının Kurumsallaşması ve Demokrat Parti*, Ankara: Kadim Yayınları.

- ŞİMŞEK, M (2007) *27 Mayıs Darbesine Giden Süreçte Basın-İktidar İlişkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Diyarbakır: Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ŞUR, Ş (2008). *Atatürk İlkeleri ve Demokrat Parti İktidarı*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü.
- TANGÜLÜ, Z (2012). Demokrat Parti Dönemi Eğitim Politikaları (1950-1960): *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, C:10, 2, 389-410.
- TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ (TBMM) (2013). Erişim Tarihi: 11 Temmuz 2013, http://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/secim_sorgu.secim_cevresi_partiler?p_secim_yili=1957&p_il_kodu=23
- TÜRKİYE İSTATİSTİK KURUMU (TUİK) (2012). *Milletvekilleri Genel Seçimleri 1923-2011*, Ankara: TUİK Yayınları.
- TÜRKİYE KÖYLÜ PARTİSİ (1952). *Gaye Prensipten Tüzük Program Beyanname*, İstanbul: Türkiye Basımevi.
- TONGA N.(2011). Anadolu Mecmuası (1924-1925) ve Anadoluçuluk Fikri Üzerine Bir İnceleme, *Türk Yurdu Dergisi*, C.31,S.285, İstanbul: 138-142.
- ZÜRCHER, Ericjan (2005). *Modernleşen Türkiye'nin Tarihi* (Çev: Yasemin Soner Gönen) İstanbul: İletişim Yayınları.

Gazeteler

Elazığ Gazetesi

Demokrat Elazığ Gazetesi

Turan Gazetesi

Uluova Gazetesi

Yeni Harput Gazetesi